

Udskriftsdato: 19. december 2025

KEN nr 9652 af 07/08/2018 (Gældende)

Pressenævnets kendelse i sag nr. 2018-80-0081

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: 2018-80-0081

Pressenævnets kendelse i sag nr. 2018-80-0081

Fond får ret til genmæle i Kristeligt Dagblad

Kristeligt Dagblad omtalte i artikler i oktober og november 2017, at en fond var etableret af en religiøs bevægelse, og at fonden fortsat havde forbindelser hertil. Fonden ønskede genmæle over for disse oplysninger. Pressenævnet fandt ikke grundlag for at give fonden genmæle i forhold til oplysningen om, at den fortsat havde forbindelser til bevægelsen. Da nævnet ikke fandt det dokumenteret som utvivlsomt korrekt, at fonden som juridisk person var etableret af den religiøse bevægelse, gav nævnet fonden ret til genmæle i forhold til denne oplysning.

DIKEV Fonden har ved advokat Bjarke Vejby klaget til Pressenævnet over Kristeligt Dagblads afslag på at bringe et genmæle vedrørende oplysninger bragt i artikler i perioden fra den 26. oktober til den 14. november 2017.

DIKEV Fonden har klaget over, at det fremgår af artiklerne, at fonden har tilknytning til bevægelsen Milli Görüs, hvilket DIKEV Fonden mener ikke er korrekt.

1 Sagsfremstilling

I perioden fra den 26. oktober til den 14. november 2017 bragte Kristeligt Dagblad og netavisen kristeligt-dagblad.dk flere artikler, som omhandlede påstande om, at flere muslimske friskoler har bånd til en islamisk bevægelse kaldet Milli Görüs.

Artiklen *"Flere muslimske friskoler har bånd til islamisk bevægelse"* blev bragt den 26. oktober 2017 på kristeligt-dagblad.dk og den 27. oktober 2017 på forsiden af Kristeligt Dagblad. Af artiklen fremgik blandt andet følgende:

"Nu viser det sig, at fem muslimske friskoler og en efterskole har tætte bånd til Dansk Islamisk Trossamfund (DIT), som er en del af Milli Görüs-bevægelsen.

[...]

Milli Görüs-bevægelsen er af den tyske efterretningstjeneste konsekvent blevet betegnet som en islami-stisk organisation, hvor ekstreme synspunkter flourer. I 2010 skrev den tyske efterretningstjeneste ligeledes, at Milli Görüs-bevægelsen havde tråde til den palæstinensiske organisation Hamas, der optræder på flere lister over terrorbevægelser.

[...]

Lokalerne for de i alt fem friskoler og en efterskole er ligesom fem muslimske menigheder ejet af DIKEV Fonden, hvis ledende figurer har sympati for Milli Görüs-bevægelsen. Eksempelvis holdt [Formand 1], formand for DIKEV Fonden, en tale ved et møde for IGMG, Milli Görüs-bevægelsen, i Ballerup i år. Fondens næstformand, [Næstformanden], har at dømme efter opslagene på hans private Facebook-profil også sympati med bevægelsen, og den tidligere formand [Person 1], der gik af i år, er kontaktperson

for Kokkedal Islamisk Menighed, som hører under DIT. Ifølge en aktindsigt, Kristeligt Dagblad har fået i Kirkeministeriet, der har godkendt DIT som trossamfund i år, skriver DIT selv, at trossamfundet er en del af Milli Görüs-bevægelsen. Af dets resultatopgørelse for 2014 fremgår det ligeledes, at DIT har haft indtægter og udgifter til IGMG.

Og af de seneste to årsrapporter for DIKEV Fonden fremgår det, at formanden for DIT, [Formand 2], var ordstyrer for fondens generalforsamlinger. [Formand 2] er ligeledes skoleleder for Mina Hindholm Efterskole, hvis bygninger også ejes af DIKEV fonden.

Af vedtægter for de fem friskoler fremgår det også, at der i friskolernes bestyrelser skal sidde personer fra DIKEV Fonden eller fra ungdoms- og kulturforeninger med samme adresse som de muslimske menigheder under Dansk Islamisk Trossamfund.

[...]"

Artiklen "*Landets første muslimske gymnasium har forbindelse til islamisk bevægelse*" blev den 30. oktober 2017 bragt på forsiden af avisen. Af artiklen fremgik blandt andet:

"[...]

Nu viser det sig, at gymnasiet ligesom en række friskoler, menigheder og én efterskole er ejet af DIKEV Fonden, som har trådt til den islamistiske Milli Görüs-bevægelse.

[...]"

Samme oplysninger fremgår af artiklen "*Muslimsk gymnasium har bånd til islamistisk bevægelse*", som blev bragt på kristeligt-dagblad.dk samme dag. Af denne artikel fremgår endvidere følgende:

"[...]

DIT samarbejder med Milli Görüs, som af den tyske efterretningstjeneste konsekvent er blevet betegnet som en islamistisk bevægelse.

Over for Ritzau oplyser trossamfundet, at samarbejdet udelukkende handler om pilgrimsrejser.

Milli Görüs har et "godkendt rejsebureau hos de tyske myndigheder, hvor de sørger for transport, hotel og rådgivning inden for udførelse af pilgrimsreisen", skriver DIT i en mail.

[...]"

Den 1. november 2017 bragte Kristeligt Dagblad både i den trykte avis og i netavisen artiklen "*Nye oplysninger i Milli-Görüs-sag*". Af artiklen fremgår blandt andet:

"[...]

Ledende personer i DIKEV Fonden har forbindelse til den islamistiske Milli Görüs-gruppe, og nu viser det sig tilmed, at bevægelsen var med til at oprette fonden tilbage i 1989. Det fremgår af en forskningsartikel fra lektor Jørgen Bæk Simonsen fra Københavns Universitet fra 2011. Oplysningen stammer fra et mundtligt interview med en ledende person tilknyttet Milli Görüs-bevægelsen.

Den oplysning strider imod et svar fra DIKEV Fonden, som fonden har sendt til

Kristeligt Dagblad via e-mail. Her lyder det, at ”DIKEV har som fond ingen tilknytning til Milli Görüs eller andre organisationer”. DIKEV Fonden har ikke svaret på Kristeligt Dagblads henvendelse om de nye oplysninger.

[...]

Artiklen *”KFUM lejer ud til skole med bånd til islamisme”* blev bragt både i den trykte avis og i netavisen den 3. november 2017. Af artiklen fremgår blandt andet følgende spørgsmål, som blev stillet til generalsekretæren for KFUM’s Sociale Arbejde:

”Skolen har tilknytning til DIKEV Fonden, som udpeger bestyrelsesmedlemmer til skolen. Det har senere vist sig, at fonden er etableret af den islamistiske Milli Görüs-bevægelse. Undersøgte I skolen, dens forbindelser, vedtægter og så videre, da de kontaktede jer? ”

Den 14. november 2017 bragte Kristeligt Dagblad artiklen *”Friskoler med islamistiske bånd sat under tilsyn”*. Et telegram fra Ritzaus Bureau, der beskrev indholdet af artiklen, blev bragt på kristeligt-dagblad.dk den 13. november 2017 under overskriften *”Medie: Friskoler med islamistiske bånd under tilsyn”*. Af telegrammet fremgår blandt andet:

”[...]

De bygninger, som skolerne lejer sig ind i, er ifølge Kristeligt Dagblad ejet af DIKEV Fonden. En fond, som er oprettet af Milli Görüs-bevægelsen.

[...]

Øvrige oplysninger

Den 5. december 2017 afgav [Formand 2], formand for Dansk Islamisk Trossamfund, følgende erklæring:

”Udtalelse fra [Formand 2], formand for Dansk Islamisk Trossamfund

Man kan i de forskellige medier læse, at jeg på baggrund af nogle interviews skulle have nævnt, at Dikev Fonden er en del af Dansk Islamisk Trossamfund, og at en række institutioner hører under Dansk Islamisk Trossamfund eller nogen bevægelser. Dette er ikke korrekt. Der er i de fleste tilfælde fejl i oversættelsen eller fejlfortolkning. Der bliver bl.a. refereret til udtalelse hvor jeg nævner os (tyrkisk "biz"), som stifter af fonden, hvor journalister fortolker det som organisationen eller bevægelser. Her er ordet "os" brugt af høflighed, da jeg personligt har været medlem af Dikev fonden og ikke er repræsenteret som organisation.

Jeg vil gerne officielt erklære, at Dikev Fonden ikke er en del af eller oprettet af Dansk Islamisk Trossamfund eller Milli Görüs. ”

DIKEV Fonden anmodede den 19. november 2017 Kristeligt Dagblad om genmæle, hvilket Kristeligt Dagblad afviste den 22. november 2017. DIKEV Fondens klage over Kristeligt Dagblads afvisning er modtaget i Pressenævnet den 8. januar 2018.

2 Parternes synspunkter

2.1 DIKEV Fondens synspunkter

DIKEV Fonden har anført, at der i de påklagede artikler, og igen i en artikel bragt i Kristeligt Dagblad den 8. februar 2018, udbredes faktisk forkerte oplysninger om DIKEV Fondens, herunder ledelsens, relationer til bevægelsen benævnt "Milli Görüs". Klager, der er en erhvervsdrivende fond, gør gældende, at fonden ikke har nogen som helst relationer/forbindelser til Milli Görüs.

De faktisk forkerte oplysninger, der fremgår af Kristeligt Dagblads artikler, er åbenbart egnet til at skade DIKEV Fonden, da fondens tilsynsbelagte virke skal foregå i henhold til fondens vedtægter, som ikke angår, at fonden etablerer alliancer med kontroversielle bevægelser af den ene eller anden art. DIKEV Fonden virker inden for rammerne af fondens vedtægter.

DIKEV Fonden har derfor anmodet om genmæle for oplysningerne og anført, at det påhviler Kristeligt Dagblad at bringe et genmæle, medmindre oplysningernes rigtighed er utvivlsom, jf. medieansvarslovens § 36. Efter ordlyden af bestemmelsen kræves der således et overordentligt stærkt bevis fra mediets side. Bevisbyrden for, at oplysningers rigtighed er utvivlsomme, påhviler Kristeligt Dagblad.

DIKEV Fonden har til støtte for anmodningen om genmæle henvist til en udskrift af 4. januar 2017 fra det Centrale Virksomhedsregister. Fondens formålsbestemmelse findes på udskriftens side 1 og lyder som følger:

"Fondens formål er at yde almen nyttig og almen velgørende støtte til kulturelle, sociale og undervisningsmæssige aktiviteter, herunder støtte, oprette og gennemføre drift af undervisningsforanstaltninger, herunder private skoler, moskeer, forsamlingssteder og lignende samt kulturelle foreninger. Institutionen skal kunne opfylde sit formål fra egne, gennem køb af erhvervede lokaler eller lejede lokaler. ",

mens nuværende navngivne bestyrelsesmedlemmer, som hævdes at have relation til Milli Görüs, er opført på side 2. Fondens revisor er Beierholm, Statsautoriseret Revisionspartnerselskab.

DIKEV Fonden har videre henvist til fondens årsregnskab for 2016, hvor der er blank revisionspåtegning, samt til "*Redegørelse for udlejning af lokaler til skoler*" af 18. januar 2018 fra Revisionsfirmaet Beierholm, hvori det blandt andet bekræftes, at fondens udlejning af lokaler til muslimske skoler sker ved markedsleje, og at lejeaftalerne er indgået mellem uafhængige parter.

DIKEV Fonden figurerer som en erhvervsdrivende fond på Erhvervsstyrelsens oversigt pr. 1. januar 2017 over i alt 1.360 fonde registreret i Danmark, som er underkastet offentligt fondstilsyn. Om erhvervsdrivende fonde fremgår følgende af Erhvervsstyrelsens hjemmeside:

"En fond er en selvejende institution. Ingen fysisk eller juridisk person uden for fonden har ejendomsretten til fondens formue. En fonds individuelle regelsæt er et sæt vedtægter, der blandt andet beskriver

fondens formål. Fonden kan erhverve rettigheder og indgå forpligtelser, dvs. at den er en selvstændig enhed (en juridisk person).

Generelle krav til erhvervsdrivende fonde

- fondens formue er uigenkaldeligt udskilt fra stifterens formue og kan ikke gå tilbage til stifter
- fonden har et eller flere bestemte formål (beskrevet i vedtægterne)
- forvaltning af fondens formue og interesser er overdraget til en selvstændig ledelse
- de fleste af bestyrelsens medlemmer skal være uafhængige af stifter
- fondene skal en gang om året gøre rede for, hvordan den uddeler sine midler
- fondene skal en gang om året gøre rede for, hvordan den aflønner sin bestyrelse og sin direktion
- fonden skal aflægge årsregnskab og er underlagt revision

[...]

Alle erhvervsdrivende fonde skal registreres hos Erhvervsstyrelsen."

DIKEV Fonden har oplyst, at fondens forhold aldrig har givet fondstilsynet anledning til bemærkninger.

DIKEV Fonden har anført, at det er fonden og ingen andre – heller ikke enkeltpersoner som for eksempel nuværende eller forhenværende bestyrelsesmedlemmer – der som juridisk subjekt sigtes mod med Kristeligt Dagblads postulat om, at der er en "relation/forbindelse" mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs. Bevistemaet må derfor angå "relationer/forbindelser" mellem Milli Görüs og selve fonden, herunder dens ledelse, i det omfang at dette har en relevant sammenhæng med fondens virke. Med "relationer/forbindelse" må der menes påstande om sådanne aftalebaserede relationer af økonomisk art, eller sådanne samarbejder, der på den ene eller anden måde er egnet til at fremme kontrahenternes formål.

DIKEV Fondens advokat har oplyst, at han ikke har hørt blot antydningssvis om eksistensen af sådanne aftaler, skriftlige som mundtlige. DIKEV Fonden har således aldrig udlånt penge, investeret i aktiver på vegne af, eller indgået i noget kontraktforhold med Milli Görüs. Der foreligger ingen modbeviser.

DIKEV Fonden har videre oplyst, at Dansk Islamisk Trossamfund ikke er tilknyttet Milli Görüs-bevægelsen. Trossamfundet, der er funderet i tyrkisk immigration til Danmark, blev stiftet i 1980. Dansk Islamisk Trossamfund er en landsdækkende organisation, der varetager alle muslimers interesse med sloganet *"Islam i Danmark – fra vugge til grav"*. Formålet er at fremme kendskabet til islam og at hjælpe muslimer i Danmark i udøvelse af deres religiøse ritualer.

Det fremgår udtrykkeligt af vedtægterne for Dansk Islamisk Trossamfund, at trossamfundet ikke er tilknyttet og/eller kontrolleret af noget statsligt organ, eller nogen islamisk bevægelse noget steds. Således ville det være i strid med trossamfundets egne vedtægter, hvis Dansk Islamisk Trossamfund knyttede særlige forbindelser med Milli Görüs-bevægelsen, andre religiøse bevægelser eller eksempelvis den tyrkiske regering.

DIKEV Fonden har i den forbindelse henvist til bogen *"Moskeer i Danmark"*, som udkom i 2006, og som er skrevet af professor Lene Kühle fra Århus Universitet. Det fremgår af bogen, at *"i Danmark findes Milli Görüs ikke som en officiel betegnelse for en organisation"*. Lene Kühle har videre anført, at *"Milli Görüs fremtræder som et netværk snarere end en organisation"*, jf. redegørelse fra det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund, Kirkeministeriet, af 3. november 2017.

Dansk Islamisk Trossamfund blev af Kirkeministeriet godkendt som trossamfund den 13. januar 2017. Som følge af et initiativ fra politikere, der læste tilsvarende udsagn i Kristeligt Dagblad om Dansk Islamisk Trossamfund, er der efterfølgende blevet foretaget en meget grundig undersøgelse i Kirkeministeriet af de fremsatte påstande mod trossamfundet. Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund har som ekspertpanel været involveret i en bedømmelse af de fremsatte udsagn. Det rådgivende udvalg konkluderede i en meget udførlig indstilling af 3. november 2017 følgende:

"Udvalget mener således ikke, at der er grundlag for at revurdere godkendelsen af Dansk Islamisk Trossamfund."

Herefter konkluderede Kultur- og Kirkeminister Mette Bock, Liberal Alliance, i et brev til Dansk Islamisk Trossamfund dateret den 13. november 2017, følgende:

"Henset til kriterierne for godkendelse som trossamfund, jf. ovenfor på side 1, og på baggrund af Det Rådgivende Udvalgs vedrørende Trossamfunds udtalelse om, at sagen ikke har været behæftet med sagsbehandlingsfejl, og at der ikke er grundlag for at revurdere godkendelsen af Dansk Islamisk Trossamfund, mener jeg ikke, at der er grundlag for at forfølge sagen yderligere over for Dansk Islamisk Trossamfund."

Således førte Kristeligt Dagblads tilsvarende påstande rettet mod trossamfundet ikke til en revurdering af godkendelsen.

På et tidspunkt har Dansk Islamisk Trossamfund samarbejdet med IGMG [Islamische Gemeinschaft Milli Görüs, *Pressenævnet*] om en pilgrimsrejse, hvilket tillige blev forelagt det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund, som ikke af den grund ændrede sin holdning. Dette samarbejde om en pilgrimsrejse har imidlertid intet at gøre med de "bånd" og "forbindelser", som Kristeligt Dagblad fejlagtigt hævder, at DIKEV Fonden knytter eller har til Milli Görüs-bevægelsen.

DIKEV Fonden har til Kristeligt Dagsblads bemærkninger fremsat under genmælesagen anført, at det ikke har betydning for kravet om genmæle, i hvilket omfang mediet forgæves har forsøgt at få kommentarer eller ej. Dette har alene betydning, når det drejer sig om sager vedrørende presseetik. Rent faktisk har DIKEV Fonden dog bestridt at have forbindelser til Milli Görüs-bevægelsen, endsize at Fonden søger at styre frie og uafhængige skoler.

DIKEV Fonden har videre oplyst, at [Formand 2] var medstifter af fonden, og at han i den anledning ingen forbindelse havde til Milli Görüs-bevægelsen. Fonden har henvist til erklæring af 5. december 2017 fra [Formand 2].

Fonden har i den forbindelse anført, at det er uden betydning for spørgsmålet om genmæle, om mediet henviser til en forskningsartikel som dokumentation for sine oplysninger. Tilsyneladende har Kristeligt Dagblad googlet sig frem til en artikel fra en lektor, der i 1989 har interviewet en person, der skulle være tilknyttet "den internationale Milli Görüs-bevægelse", hvad det så måtte være. Den pågældende, der via lektoren "udpines" som Kristeligt Dagblads kilde, benægter, at DIKEV Fonden er oprettet af Milli Görüs. Der er ingen beviser for, at citatet, der er næsten 20 år gammelt, er korrekt eller godkendt. Det fremgår heller ikke af det omtvistede citat, at fonden er stiftet af Milli Görüs.

DIKEV Fonden har videre anført, at der i bogen *"Moskéer i Danmark II"* af Lene Kühle og Malik Larsen, som blev udgivet i 2017 af Århus Universitet, på side 36-37 gives en langt mere nuanceret fremstilling af Milli Görüs, end tilfældet er i de ældre kilder, som Kristeligt Dagblad har henvist til. Således understøtter bogen ikke de påstande, Kristeligt Dagblad har fremført i forhold til DIKEV Fonden.

DIKEV Fonden har oplyst, at omtalen i artiklen *"Flere muslimske friskoler har bånd til islamisk bevægelse"*, som blev bragt den 26. oktober 2017, angår en Ramadanmiddag i Ballerup, hvor [Formand 1] deltog i sin egenskab af formand for arbejdsgiverforeningen "Musiad Danmark" og sad til bords med den tyrkiske konsul. Heller ikke denne arbejdsgiverforening har nogen relationer til Milli Görüsbevægelsen. Arrangøren var Dansk Islamisk Trossamfund, der er godkendt som trossamfund af Kirkeministeriet. I middagen deltog ca. 700 personer, og der var i øvrigt åbent for alle. Det er ifølge fonden fri fantasi, at Ramadanmiddagen var et *"møde for Milli Görüs-bevægelsen"*, og fonden efterlyser således kopi af regningen for lokaleudlejning, fortæring og oprydning, som skulle kunne bevise en relation.

DIKEV Fonden har videre anført, at et "like" til en opdatering eller et billede på Facebook hverken skaber relationer eller særlige sympatier, ligesom at sagen ikke drejer sig om, hvorvidt enkeltpersoner på de sociale medier har "sympati, enighed eller opbakning" til meninger eller "bevægelser". Det fører for vidt, når Kristeligt Dagblad botaniserer i enkeltpersoners Facebook-sider og herefter fremlægger enkeltstående udpluk fra opdateringer gennem tiderne, som passer ind i Kristeligt Dagblads forestillinger. Det er imidlertid et faktum, at Kristeligt Dagblad ikke har påvist, at DIKEV Fonden på sociale medier associerer sig med Milli Görüs.

DIKEV Fonden har bemærket, at Kristeligt Dagblad i Pressenævns sagen har inddraget Dansk Islamisk Trossamfund og gjort gældende, at trossamfundet er tilknyttet Milli Görüs-bevægelsen. DIKEV Fonden er en erhvervsdrivende fond underkastet tilsyn under Erhvervsministeriet efter dansk lovgivning, mens Dansk Islamisk Trossamfund er et af Kirkeministeriet godkendt trossamfund, der forfølger andre formål. Dansk Islamisk Trossamfund er ikke part i nærværende sag og kan ydermere ikke kommentere Kristeligt Dagblads påstande. Kristeligt Dagblads påstand om Dansk Islamisk Trossamfund har derfor ikke relevans for nærværende sag, da påstanden ikke angår DIKEV Fonden. Hertil har DIKEV Fonden i øvrigt bemærket, at det er korrekt, at fonden lejer bygninger ud til Dansk Islamisk Trossamfund til brug for moskeer. Dette, som i øvrigt er i overensstemmelse med fondens formålsbestemmelse, er fortsat ikke et bevis for, at DIKEV Fonden har relationer til Milli Görüs.

DIKEV Fonden har anført, at der således ikke er støtte for de forkerte oplysninger om fondens forbindelser til Milli Görüs-bevægelsen, som Kristeligt Dagblad har bragt. I hvert fald må det stå fast, at oplysningernes rigtighed ikke er utvivlsomme. Herefter bør Pressenævnet pålægge Kristeligt Dagblad at bringe følgende genmæle:

"Genmæle om DIKEV Fonden"

I en række artikler i Kristeligt Dagblad i perioden 26. oktober 2017 - 13. november 2017 påstår Kristeligt Dagblad, at DIKEV Fonden har forbindelser med den såkaldte Milli Görüs-bevægelse. De fremsatte påstande er ikke rigtige. DIKEV Fonden virker som fond på et kommercielt grundlag, der er underkastet offentligt Fondstilsyn fra Civilstyrelsen. Meningen med Fonden er at opnå afkast af kapital og aktiver til at fremme de formål, der fremgår af fondens vedtægter. Fonden har ingen forbindelser til omtalte bevægelse, hverken formelle eller faktiske. "

2.2 Kristeligt Dagblads synspunkter

Kristeligt Dagblad har anført, at det er korrekt, at avisen i flere artikler har skrevet, at DIKEV Fonden har forbindelser til Milli Görüs-bevægelsen.

Avisen mener, at rigtigheden af de bragte oplysninger er utvivlsom, hvorfor avisen har afvist DIKEV Fondens anmodning om genmæle.

Kristeligt Dagblad har anført, at der er tale om et de facto-forhold mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs. DIKEV Fonden har under genmælesagen anført, at der ikke kan være nogen forbindelse, med mindre det fremgår af fondens officielle vedtægter. Kristeligt Dagblad har aldrig hævdet, at DIKEV Fonden har brudt fondslovgivningen, hvilket ville være tilfældet, hvis den forbindelse, som Kristeligt Dagblad har dokumenteret, var dikteret af fondens formål eller vedtægter. At have "en forbindelse" er ikke en juridisk term. Det er således et ord, der beskriver såvel formelle som uformelle relationer i form af alt fra personlige kontakter og idéfællesskaber til praktisk samarbejde.

Kristeligt Dagblad har hertil bemærket, at det imidlertid er tvivlsomt, at DIKEV Fonden ikke har nogen økonomisk forbindelse til Milli Görüs, som ellers anført af DIKEV Fonden under genmælesagen.

Som beskrevet i Kristeligt Dagblad den 11. december 2017 i artiklen "*Muslimsk gymnasium undersøges for islamisk forbindelse*" har det muslimske gymnasium STX Hindholm og efterskolen Mina Hindholm Efterskole begge modtaget store lån fra DIKEV Fonden, hvilket fremgår af en aktindsigt, som Kristeligt Dagblad har fået hos Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Gymnasiet har således siden sin åbning i 2016 optaget lån for 492.000 kroner hos DIKEV Fonden, mens efterskolen siden 2014 har lån for over 665.000 kroner hos fonden. Skolerne er, ifølge Kristeligt Dagblad, relevante, fordi Mina Hindholms Efterskoles forstander er [Formand 2], formand for Islamisk Trossamfund, som er tilknyttet Milli Görüs. Endvidere har Milli Görüs indflydelse på gymnasiet STX Hindholm, idet Dansk Islamisk Trossamfund udpeger bestyrelsesmedlemmer til gymnasiet.

Kristeligt Dagblad har anført, at der rent økonomisk ikke er tale om nogen direkte forbindelse, men at det, på baggrund af ovenstående, er svært at overse den relation, der findes mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs via Dansk Islamisk Trossamfund.

Kristeligt Dagblad har herefter oplyst, at oplysningen om DIKEV Fondens forbindelse til Milli Görüs-bevægelsen blandt andet baseres på artiklen "*Fortolkningen af islam i Danmark*" af Jørgen Bæk Simonsen, som fremgår af bogen "*Islam og muslimer i Danmark – Religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2001 – Redigeret af Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter*", udgivet på Museum Tusculanums Forlag i 2011. Af artiklen, som findes i bogen på s. 37f., fremgår blandt andet:

"Flere af disse samarbejdede med Diyanet og den tyrkiske ambassade, men Milli Görüs fik også held til at etablere lokale moskeer enkelte steder i landet. Med etableringen af et særligt fond (Dikev-fonden) i 1989 cementerede bevægelsen rammen for sit virke i landet med mulighed for at støtte medlemmernes liv som tyrkiske muslimer i Danmark, som det udtrykkes af ledelsen (interview med [Formand 2], juni 2009)."

[Formand 2], identisk med [Formand 2], er formand for Dansk Islamisk Trossamfund, som er tilknyttet den internationale Milli Görüs-bevægelse.

Kristeligt Dagblad har til [Formand 2]s erklæring af 5. december 2017, som er fremlagt af DIKEV Fonden under sagen, bemærket, at [Formand 2] i artiklen hævder sig fejlfortolket eller genstand for fejl i oversættelser i Jørgen Bæk Simonsens artikel fra 2011. Kristeligt Dagblad har anført, at citatet er en fuld og klar bekræftelse på Kristeligt Dagblads oplysninger, og at det har ringe troværdighed, når den citerede – [Formand 2] – nu ni år efter interviewet hævder sig misforstået eller fejloversat. Forskningsartiklen blev offentliggjort for syv år siden og ligger online. Det har ikke sandsynligheden for sig, at en så angiveligt vigtig fejl ikke tidligere skulle være opdaget af [Formand 2] eller personer i hans omgangskreds eller organisation. I øvrigt er [Formand 2]’ erklæring dateret den 5. december 2017, altså en dato længe efter at Kristeligt Dagblad havde bragt de artikler, der klages over.

Kristeligt Dagblad henvendte sig - før publiceringen af oplysningerne om, at DIKEV Fonden var oprettet af Milli Görüs-bevægelsen - til Jørgen Bæk Simonsen, der bekræftede, at han havde lavet interviewet, som han stod fuldt inde for. Før publiceringen forsøgte Kristeligt Dagblad endvidere at få både en kommentar om oplysningerne fra DIKEV Fonden og [Formand 2]. Fonden blev både kontaktet på mail og telefon men svarede ikke. [Formand 2] blev forsøgt kontaktet via telefon, men han svarede heller ikke på avisens henvendelser. Det fremgår af Kristeligt Dagblads artikler, at oplysningerne stammer fra forskningsartiklen.

Kristeligt Dagblad har anført, at selv hvis - hvilket er helt hypotetisk- der ikke eksisterede en forbindelse mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs, ville Kristeligt Dagblad med belæg i forskningsartiklen have haft føje til at skrive, at der eksisterede en sådan forbindelse. DIKEV Fonden har således ikke besvaret flere henvendelser fra Kristeligt Dagblad i forbindelse med artiklernes tilblivelse, og DIKEV Fonden har dermed intet gjort, der kunne dementere forskningsartiklens formidling af den påståede fejlopfattelse.

En ubestridt forskningsartikel forfattet af Jørgen Bæk Simonsen, der er en af landets absolut førende islam-forskere, har meget stor vægt som kilde i denne sag, og det er uforståeligt, at DIKEV Fonden mener at kunne affærdige den som "uden betydning". For mediernes mulighed for at belyse samfundsforhold har det overordentligt stor betydning, at de kan referere til forskning og anføre forskningsartikler som kilder.

Interviewet, som omtales i forskningsartiklen, og som klager fejlagtigt oplyser ”er næsten 20 år gammelt”, er centralt, eftersom [Formand 2] er formand for Dansk Islamisk Trossamfund. Trossamfundet er, ifølge artiklen ”*De godkendte muslimske trossamfund – og de nye tendenser*” af professor MSO Lene Kühle og Malik Larsen, bragt i e-bogen *Religion i Danmark 2017* udgivet af Center for Samtidsreligion ved Aarhus Universitet, direkte en del af Milli Görüs. Således fremgår følgende af artiklen, side 25f. :

”[...]

I stedet er trossamfundet [Dansk Islamisk Trossamfund, *Pressenævnet*] og menighederne en del af den internationale religiøse organisation Milli Görüs [...] Det danske hovedkvarter ligger i København og blev sammen med fire menigheder godkendt i 2017. Organiseringen på tværs af menighederne går dog tilbage til 1989, hvor en række personer med tyrkisk baggrund oprettede det, som i dag stadig hedder Dikev Fonden. [...]”

Lene Kühle har i en mail af 23. oktober 2017 til Kristeligt Dagblad bekræftet oplysningerne i artiklen.

Kristeligt Dagblad har hertil oplyst, at [Formand 2] i maj 2017 var dirigent ved DIKEV Fondens bestyrelsesmøde, hvor årsrapporten for 2016 blev fremlagt. Det fremgår ligeledes af tidligere årsrapporter for DIKEV Fonden, at [Formand 2] har været ordstyrer/dirigent. Også denne personmæssige forbindelse mellem DIKEV Fonden og Dansk Islamisk Trossamfunds formand og dermed Milli Görüs gør det tydeligt, at DIKEV Fonden har relationer til Milli Görüs.

Som dokumentation for DIKEV Fondens relation til Milli Görüs har Kristeligt Dagblad videre henvist til bogen *"Moskeer i Danmark; Islam og muslimske bedesteder"* af Lene Kühle, som blev udgivet i 2006 på Forlaget Univers, side 91, hvoraf følgende fremgår:

"tilknytning til Milli Görüfl [Milli Görüs, *Kristeligt Dagblad*] kan være både økonomisk og ideologisk. I forbindelse med Milli Görüfl-miljøet i Danmark er der således etableret en fond, Dikev-fonden (Danimar-ka i Kültüre Egal Vakif), som i lighed med Diyanet-fonden står for erhvervelse af ejendomme bl.a. til udlejning til moskéer i Danmark. "

Kristeligt Dagblad har anført, at hvis Lene Kühle og Malik Larsens - eller Jørgen Bæk Simonsens - artikler hvilede på et falsum, burde de anerkendte islam-forskere efterfølgende have dementeret deres oplysninger, hvilket ikke er sket.

Kristeligt Dagblad har herefter anført, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet under Undervisningsministeriet også vurderer, at der er en forbindelse mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs-bevægelsen. Avisen har henvist til, at vicedirektøren i artiklen *"Nye oplysninger i Milli-Görüs-sag"* bragt den 1. november 2017 udtalte følgende:

"Med de oplysninger, der er kommet frem de seneste dage, står sammenhængene mellem skolerne, DIKEV Fonden, Dansk Islamisk Trossamfund og videre til Milli Görüs-bevægelsen jo endnu tydeligere. Det betyder, at vi nøje overvejer, hvordan vi skal gribe sagen an. Der er ikke bare tale om en enkelt skole, men flere skoler, et gymnasium og en efterskole, hvor de samme forhold om end på lidt forskellig vis gør sig gældende. Vi ser på sagen med stor alvor og er i færd med at undersøge sagen nærmere med henblik på at tage stilling til, hvordan vi skal håndtere det tilsynsmæssigt. "

Kristeligt Dagblad har videre henvist til artiklen *"Flere muslimske friskoler har bånd til islamisk bevægelse"* bragt i avisen den 27. oktober 2017, hvor samme vicedirektør udtalte:

"Styrelsen for Undervisning og Kvalitet er opmærksom på Milli Görüs-bevægelsens mulige tilknytning til danske skoler, og det indgår i vores tilsyn. Det er et lovkrav, at frie grundskoler er uafhængige af udefrakommende interesser, og at skolerne forbereder eleverne på at leve i et demokrati med frihed og folkestyre. Har vi begrundet mistanke om, at det ikke er tilfældet på en skole, reagerer vi selvfølgelig på det. "

For så vidt angår det møde i Ballerup, som blev omtalt i artiklen *"Flere muslimske friskoler har bånd til islamisk bevægelse"* bragt henholdsvis den 26. og 27. oktober 2017, har Kristeligt Dagblad understreget, at avisen ikke har skrevet, at mødet blev arrangeret af Milli Görüs. Avisen har derimod med belæg i kendsgerningerne skrevet, at der var tale om et møde for Milli Görüs. Avisen har i den forbindelse henvist til et klip fra middagen fra den tyrkiske tv-kanal "Kanal 5", som er tilgængeligt på YouTube. Avisen har

bemærket, at selv personer uden kendskab til det tyrkiske sprog kan identificere ordene ”Milli Görüs” som tredje og fjerde ord i underteksten på skærbilledet:

”Islam Toplumu Milli Görüs Danimarka [...]”

Det fremgår af videoklipet, at [Formand 1] deltog ved mødet.

Samme møde beskrives i en video, som kan findes via følgende link: <http://www.dailymotion.com/video/x5pv6i0>. Under videoen ses en artikel. Kristeligt Dagblad har oplyst, at de første linjer i artiklen, efter dansk oversættelse, lyder:

”Det Islamiske selskab Milli Görüs (IGMG)’s danske afdeling Dansk Islamisk Trossamfund afholdt en iftarfest i byen Ballerup, 16 kilometer nord for hovedstaden København. ”

Her benævnes mødets arrangør, Dansk Islamisk Trossamfund, direkte som dansk afdeling af Milli Görüs. Det er med andre ord på ingen måde ”*fri fantasi, at Ramadanmiddagen var ’et møde for Milli Görüs-bevægelsen’*”, som ellers anført af DIKEV Fonden under sagen. Mødets arrangør var ganske rigtigt Dansk Islamisk Trossamfund, men Dansk Islamisk Trossamfund samarbejder – som det tydeligt fremgår af dækningen af det omtalte møde – med Milli Görüs og er tilknyttet Milli Görüs.

Som bevis for, at oplysningerne i artiklerne om, at DIKEV Fonden har relationer til Milli Görüs er utvivlsomt rigtige, har Kristeligt Dagblad videre henvist til, at næstformanden i DIKEV Fonden, [Næstformanden], sympatiserer med Milli Görüs, hvilket fremgår tydeligt af hans aktiviteter på hans åbne Facebook-profil. Avisen har henvist til skærbilleder af [Næstformanden]’ aktiviteter på Facebook. Heraf fremgår det blandt andet, at [Næstformanden] den 11. juni 2014 uploadede et profilbillede med teksten ”*Milli Görüs, Heyecandir, 1969*”, og at han følger mindst fem sider på Facebook, hvor teksten IGMG eller Milli Görüs indgår.

Avisen har i den forbindelse anført, at der altså ikke kun er tale om, som ellers hævdet af DIKEV Fonden, at [Næstformanden] har ”liket” noget – rent bortset fra, at det netop er et udtryk for sympati, enighed eller opbakning at ”like” andres opslag. Hvis det at ”like” på Facebook ikke skal forstås som udtryk for sympati, enighed eller opbakning, må det påhvile klageren at sandsynliggøre, hvad det så er udtryk for.

Kristeligt Dagblad har videre oplyst, at DIKEV Fondens tidligere formand [Person 1] er kontaktperson for Kokkedal Islamisk Menighed, der hører under Dansk Islamisk Trossamfund, der samarbejder med Milli Görüs-bevægelsen. Det er dermed igen her fastslået, at der også på personplan i ledelsen af DIKEV Fonden er forbindelser til Milli Görüs-bevægelsen.

Kristeligt Dagblad har anført, at det er hævet over enhver tvivl, at der eksisterer et samarbejde mellem Dansk Islamisk Trossamfund og Milli Görüs. Denne relation er relevant at slå fast, fordi der eksisterer tætte relationer mellem DIKEV Fonden og Dansk Islamisk Trossamfund. Det er formentlig dette nære slægtskab mellem fond og organisation, som er årsagen til, at DIKEV Fonden under genmælesagen har forsøgt at fraskrive Dansk Islamisk Trossamfund enhver betydning for sagen.

I DIKEV Fondens klage oplistede blandt andet, hvad der står på trossamfundets hjemmeside om dets strategi, hvad der står i trossamfundets vedtægter om dets uafhængighed, og hvordan trossamfundet nyder offentlighedens tillid som godkendt af Kirkeministeriet.

Ingen af disse forhold er draget i tvivl, kritiseret eller anfægtet af Kristeligt Dagblads artikler. Derfor er det også uden betydning, om det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund for nylig fandt grundlag eller ej for at revurdere godkendelsen af Dansk Islamisk Trossamfund sådan som DIKEV Fonden ellers har fremhævet i klagen til Pressenævnet. Kristeligt Dagblad har således anført, at det naturligvis ikke er et kriterium for, om Kristeligt Dagblads oplysninger er korrekte eller ej, at der ændres i Dansk Islamisk Trossamfunds status.

Til støtte for påstanden om, at Dansk Islamisk Trossamfund samarbejder med Milli Görüs har Kristeligt Dagblad henvist til, at Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund i sin redegørelse af 3. november 2017 konkluderede:

”[...] at Dansk Islamisk Trossamfund har et samarbejde med Islamische Gemeinschaft Milli Görüs (IGMG) og er tilknyttet i vag forstand”

Avisen har herefter anført, at det derfor - stik modsat det indtryk, som DIKEV Fonden søger at give i sin klage til Pressenævnet - faktisk nu er fastslået og bekræftet af landets højeste myndighed på feltet, at der er et samarbejde/en tilknytning mellem Dansk Islamisk Trossamfund og Milli Görüs.

Kristeligt Dagblad har videre henvist til bogen *”Moskéer i Danmark II”* af Lene Kühle og Malik Larsen, som blev udgivet i 2017, og anført, at det også heraf fremgår, at avisens oplysning om, at DIKEV Fonden har relationer til Milli Görüs, er utvivlsomt rigtig. Således fremgår det eksempelvis af bogen, side 35, at:

”[...]

Seks af Dansk Islamisk Trossamfunds bygninger ejes af DIKEV-fonden, hvor den første moskébygning under Dansk Islamisk Trossamfund, menigheden i Aarhus, blev købt i 1990 [...] Fondens formål er at udføre almennyttigt og velgørende aktiviteter [...]”,

hvilket ifølge Kristeligt Dagblad er et eksempel på, at DIKEV Fonden har nære forbindelser til Dansk Islamisk Trossamfund.

Endvidere fremgår det i en oversigt i bogen, side 97, at ”Milli Görüs” er skrevet direkte i parentes efter organisationsnavnet ”Dansk Islamisk Trossamfund”. Da Dansk Islamisk Trossamfund i vidt omfang er identisk med Milli Görüs, er DIKEV Fondens nære forbindelser til Dansk Islamisk Trossamfund i sig selv bevis for forbindelsen mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs.

Som dokumentation for, at der eksisterer et samarbejde mellem Dansk Islamisk Trossamfund og Milli Görüs, har Kristeligt Dagblad endelig henvist til for det første, at det i en udtalelse i artiklen *”Muslimsk gymnasium har bånd til islamisk bevægelse”* bragt i avisen og på kristeligt-dagblad.dk den 30. oktober 2017 bekræftes af [Formand 2], at der eksisterer et samarbejde mellem Dansk Islamisk Trossamfund og Milli Görüs. For det andet indeholder, eller indeholdt i hvert fald stadig i 2013, Dansk Islamisk Trossamfunds officielle brevpapir forkortelsen ”MG” for Milli Görüs. For det tredje viste en aktindsigt hos

Kirkeministeriet foretaget af Kristeligt Dagblad den 13. oktober 2017, at Dansk Islamisk Trossamfund i sin ansøgning om godkendelse som trossamfund til Kirkeministeriet i 2015 selv oplyste at være forbundet med Milli Görüs' internationale organisation IGMG.

Kristeligt Dagblad har herefter anført, at oplysningerne bragt af Kristeligt Dagblad om forbindelse mellem DIKEV Fonden og Milli Görüs er utvivlsomt rigtige.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Martin Lavesen, Hans Peter Blicher, Ulrik Holmstrup og John Meinert Jacobsen.

DIKEV Fonden har anmodet om at få bragt følgende genmæle:

"Genmæle om DIKEV Fonden"

I en række artikler i Kristelig Dagblad i perioden 26. oktober 2017 - 13. november 2017 påstår Kristeligt Dagblad, at DIKEV Fonden har forbindelser med den såkaldte Milli Görüs-bevægelse. De fremsatte påstande er ikke rigtige. DIKEV Fonden virker som fond på et kommercielt grundlag, der er underkastet offentligt fondstilsyn fra Civilstyrelsen. Meningen med Fonden er at opnå afkast af kapital og aktiver til at fremme de formål, der fremgår af fondens vedtægter. Fonden har ingen forbindelser til omtalte bevægelse, hverken formelle eller faktiske."

Det fremgår af medieansvarslovens § 36, stk. 1, at en anmodning om genmæle i massemedierne over for oplysninger af faktisk karakter, som er egnet til at påføre nogen økonomisk eller anden skade af betydning, og som er bragt i et massemedie, skal tages til følge, medmindre oplysningernes rigtighed er utvivlsom. Det følger videre af lovens § 38, stk. 1, at genmælets indhold i alt væsentligt skal være begrænset til de nødvendige faktiske oplysninger, og at indholdet ikke må være retsstridigt.

Pressenævnet finder, at DIKEV Fondens genmæletekst ikke er begrænset til de nødvendige faktiske oplysninger. Det fremgår dog med tilstrækkelig tydelighed af teksten, hvilke faktiske oplysninger DIKEV Fonden ønsker et genmæle over for.

Pressenævnet har lagt til grund, at Kristeligt Dagblad i de påklagede artikler har anvendt følgende formuleringer til at beskrive DIKEV Fondens relation til Milli Görüs-bevægelsen: "*DIKEV Fonden, hvis ledende figurer har sympati for Milli Görüs-bevægelsen*", "*DIKEV Fonden, som har tråde til den islamistiske Milli Görüs-bevægelse*", "*Ledende personer i DIKEV Fonden har forbindelse til den islamistiske Milli Görüs-gruppe*", "*Det har senere vist sig, at [DIKEV] fonden er etableret af den islamistiske Milli Görüs-bevægelse*" og "*En fond, som er oprettet af Milli Görüs-bevægelsen*"

Nævnet har videre lagt til grund, at DIKEV Fonden afviser at have nogen som helst forbindelser/relationer til Milli Görüs.

Pressenævnet finder, at udsagnene om, at DIKEV Fonden har ”sympati for”, ”tråde til” og ”forbindelse til” Milli Görüs-bevægelsen må anses for at være vurderinger og ikke faktiske oplysninger. Allerede derfor er DIKEV Fonden ikke berettiget til at få bragt et genmæle over for disse udsagn.

Nævnet finder samtidig, at udsagnene om, at DIKEV Fonden er ”etableret” eller ”oprettet” af Milli Görüs-bevægelsen er faktiske oplysninger, som ikke er dokumenteret som utvivlsomt rigtige. Da oplysningerne, der relaterer sig til fonden som juridisk person, samtidig er egnet til at påføre fonden skade af betydning, er fonden berettiget til at få bragt et genmæle over for disse udsagn. Det forhold, at Kristeligt Dagblad har kildehenvist til Jørgen Bæk Simonsen og dennes interview med [Formand 2] kan ikke føre til et andet resultat.

Offentliggørelse af nævnets kendelse

I medfør af medieansvarslovens § 49, jf. lovens § 39, pålægger Pressenævnet herefter den ansvarshavende redaktør af Kristeligt Dagblad at offentliggøre følgende til Pressenævnets logo som illustration:

”[rubrik]

Genmæle fra DIKEV Fonden

[tekst]

Kristeligt Dagblad oplyste i artikler bragt i november 2017, at DIKEV Fonden er oprettet/etableret af Milli Görüs-bevægelsen. De fremsatte påstande er ikke korrekte.

DIKEV Fonden”

Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på pressenaevnet.dk”

For så vidt angår papirudgaven af Kristeligt Dagblad skal offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest i den første eller en af de første udgaver, der offentliggøres efter nævnets kendelse.

Offentliggørelse skal ske på det sted i mediet, hvor mediet har oplyst at ville offentliggøre kritik fra Pressenævnet (Kristeligt Dagblad har oplyst ”Ved den daglige notespalte på avisens indlandsopslag på side 2 og 3. ”). Har mediet ikke en fast rettelsesspalte, skal offentliggørelse ske på det sted i mediet, der svarer til placeringen af de påklagede artikler. –Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes i mediet.

For så vidt angår Kristeligt Dagblads digitale platforme skal offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest på de af mediets platforme, hvor de påklagede artikler har været bragt. Offentliggørelse skal ske som en selvstændig artikel, der prioriteres, f.eks. med placering på en forside i mindst et døgn efter genmælets offentliggørelse.

Endvidere skal denne artikel være offentligt tilgængelig som en selvstændig artikel i overensstemmelse med prioriteringen af de påklagede artikler; og i en periode svarende til den periode, hvor de påklagede artikler har været tilgængelige.

Endelig skal der oprettes et link med teksten "Genmæle fra DIKEV Fonden" til nævnets kendelse ved starten af brødteksten i de påklagede artikler, hvis de fortsat er tilgængelige på hjemmesiden og ikke er ændret på de punkter, som DIKEV Fonden har fået genmæle for.

Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes af mediet.

Afgjort den 7. august 2018